

REDAKCIÓ, KIADÓ HIVATAL ES NYOMDA
 Cluj-Kolozsvár, St. Baron
 P. P. (Brassai-utca) 10.
 Felelős Szerkesztő: **EG**
 Hivatali: 9/7
 Sz. N. Sz. — 558
 Kéziratok kizárólag a
 szerkesztőséghez cím-
 zandék kéziratokat nem
 adjunk vissza.

UKELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

egész évre — 850
 Félévre — 460
 Negyedévre — 240
 Egy hónapra — 85
 Egy szám ára pályaud-
 varon és vidéken is 4 lej
 Bukarestben — 5—
 Csehszlovákiában
 Egy hónapra — ck 30—
 Egy szám — 1-50

1924 október 23 Csütörtök

Cluj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 236 szám

5685. Tisri 25

Tatarescu lesz Franasovici ideiglenes utódja

Bukarest, október 22. Ma délelőtt minisztertanács volt, amelyen Alexandru Constantinescu — betegsége miatt — nem volt jelen. Elhatározták, hogy Flondor temetésén a kormányt Nistor bukovinai miniszter fogja képviselni. Jelen voltak a minisztertanácsban Pansitescu és Djuvara, a trónbeszédre adandó válaszszénátusi, illetve kamarai előadó, akik felolvasták tervezetüket. Kiseb módosításokkal a tervezetet elfogadták és elhatározták, hogy a válasz vitáját hétfőn kezdik meg mindkét házban. Franasovici ügykörét Tatarescu miniszterre ruházták át és úgy határoztak, hogy Franasovici helyét egyelőre üresen hagyják. A minisztertanács után Bratianu Vintila, Tanared Constantinescu és Mardarescu miniszterek a miniszterelnök jelenlétében értekezletet tartottak a hadsereg ellátásáról és a belföldön előállított municióról.

Terjed a forradalom Georgiában

Moszkva, október 22. Georgiában a lázadások egyre nagyobb mérvet öltenek. A kormány csapatokat koncentrált a veszélyes zónába és mindent elkövet, hogy a rendet helyreállítsa.

Letartóztatják Vaitoianu tábornok öccsét

Bukarest, október 22. Vaitoianu miniszter testvérét, Alexandru Vaitoianu tábornokot az utlevélpansma ügyből kifolyólag az ügyész rendeletére letartóztatták. Egyes lapok ezzel kapcsolatban olyan hírt közölnek, hogy emiatt Vaitoianu miniszter távozik a kormányból. A közlekedésügyi miniszter — a „Lupta” értekezése szerint — ennek dacára nem gondol lemondásra, mert ezzel akarja bebizonyítani, hogy semmi része nem volt az üzemekben és semmi közösséget nem vállal bátyjával. A miniszternek az a véleménye, hogy ő egyáltalán nem áll utjában az igazságszolgáltatásnak.

A budapesti orvosegyetem is csak zsidó hullák ellenében hajlandó a zsidó hallgatókat kiképezni

Budapest, október 22. Hoor budapesti orvosprofesszor a lapokban tett nyilatkozatában kijelentette, hogy amennyiben az egyetem bonetani intézetébe zsidó holttest nem kerül, az egyetem nem vállalhatja a zsidó hallgatók kiképezését. A zsidó hitközség kijelentette, hogy semmiféle zsidó egyesület nem tartja vissza a hozzátartozók nélkül elhalt zsidók hulláit a tanulmányi boncolástól.

A német kormány a szélsőséges pártok teljes vereségét reméli

Berlin, október 22. A választási harc teljes erővel megindult. A kormány a választókhoz intézett felhívásában azon reményének ad kifejezést, hogy a választásokon a szélsőséges elemek vereséget szenvednek és hogy a jövőendő kormány szilárd többségre fog támaszkodhatni.

Oroszország nem ismeri el Ruszinszko csatlakozását

Prága, október 22. A cseh sajtó élénken kommentálja Csicserin kijelentését, mely szerint a szovjetkormány nem ismeri el Ruszinszko csatlakozását Csehszlovákiához. A lapok visszautasítják Csicserin heves támadásait Masaryk és Benes ellen a Csehszlovákia területén tartózkodó orosz emigránsok támogatása miatt és hangsúlyozzák, hogy Csehszlovákia továbbra is folytatni fogja független politikáját, akár tessék Moszkvának, akár nem.

Mittelmann József ártatlanságáért

Három vád — három cáfolat

A bárd, a lábnyom és a pénz. Ezek fontak hurkot Mittelmann köré Titokzatos kérdések, melyekre megadjuk a választ

(Cluj Kolozsvár, október 22. *Uj Kelet munkatársától.*) A marosvásárhelyi kis Bachmadaras község legfőbb biztossági őr, Muntean Jucan csendőrőrmester 1922. évi decemberének egyik dermesztően hideg vasárnapján virágos jövedvényben tért haza a szomszédos Bálintháza községből, hol a vasárnapi estélyt töltötte. Tizenegy óra lehetett s már lefeküdni készült, amikor egy sápadt, magából kikelt fiatalember rontott be szobájába. Valóságos kiforgatta sarkából az ajtót, úgyhogy a csendőrőrmester fegyvere után kapott és a megrémült látogatóra szegezte. A látogató alig tudott szóhoz jutni, kapható szavakkal, sifuló lélegzettel jelentette:

— Jöjjenek szonnal segítségül. A Hollós-tetőn rablók támadtak meg. Én elmenekültem, a társamat azonban leszedték a szánról, — talán azóta már halott.

Az ijedt arcú fiatalember Mittelmann József tizennyolc éves vajai kereskedő volt.

Az őrmester felkészülődött, magához vette társát, Manole káplárt s Mittelmann száján neki indultak az éjszakának. Mély eserdő, valóban olyan idő, amikor csak a farkasok és rablók érezhetik megukat jól az éjszakában. A hifaradt ló minden erejét összeszedi, úgy szalad. A keskeny szán néhányszor fel is borul. Mittelmann megmutatja a Hollós-tetőn a helyet: itt történt a támadás. Az őrmester és a káplár leszállnak a szánról. A fegyvert neki szegzik az éjszakának... Hátha a támadók még mindig ott vannak és éppen őrrejük várnak. A csendőrőrmester gyufát gyújt s körülnéz. *S míg a gyufa a körmélég ég, megejti az „első vizsgálatot”. Sehol semmi! Kohn Dávidnak se hire, se nyoma...*

Pár perces tanakodás után elhatározzák, hogy behajtanak Marosvásárhelyre. Megint felülnek a szánra s most már le a lejtőn, gyorsan iramodnak tovább. Alig tesznek ötszáz lépést, a ló megakad s megáll. Leszállnak a szánról. Az út közepén vértócsa. A vértócsában sapka. Az árokban pedig söreraborulva: *Kohn Dávid*.

Az őrmester elveszti a fejét, meg se nézi, *éle, vagy halott-e Kohn Dávid*, indulást parancsol s lóhalálba bemennek Marosvásárhelyre, hol jelentést tesznek a csendőrszakaszának. Ott nem tulajdonítanak nagy fontosságot az ügynek. Visszaküldik őket: menjenek a Hollós-tető alatt fekvő Koronka községbe s majd másnap hímeget a bizottság. Négy óra tájban, hétfőre virradóra — 1922. december 28-án — beérnek Koronkára. Felkeltik Balázs Gergely bírót, az esküdteket, a szént és a holtra faradt lovat elhelyezik sz. urasági istállóban, maguk pedig Kis Antalék portáján várják be a virradást. Hisz már ugyanis mindegy — gondolja a csendőrőrmester. Hat óra tájban azután befogatnak Kisék szekere s a csendőrőrmester, a káplár, a bíró, két esküd, két éjjeli őr és Kis Antalé fia, Kis Károly kimennek a Hollós-tetőre.

Mittelmannak úgy parancsolják, hogy *maradjon Koronkán*, a bíró pedig tizenkét embert be rendel a Hollós-tetőre a hulla őrzésére.

A vizsgálat megindul

Két napon át jönnek, mennek a csendőrőrmesterek a Hollós-tetőn. Kiszáll két hites orvos is hullaszemlére, a hivatalos kommisszió is. Megjönnek a szerencsétlen Kohn rokonai is. Behozzák a holttestet, s elszállíttatják. *A boncolást az orvosok szükségesnek nem tartják.*

A gyilkosoknak semmi nyoma. A gyilkosok nem jelentkeztek.

Az első bizonyíték: a bárd

Két szép, világos téli nap telik el. A nép biéli magát a ritka szeszéleiben. Valóságos bucsujárás indul meg a gyilkosság színhelyére. Persze mindenki kuta, keres, de a vértócsán kívül a gyilkosság körül semmi nyom sincs. A gyilkos éjjel reggelén mindössze Kohn Dávid egyik halina csizmáját, mit a rendező csizmájára huzott, találják meg a tető és a gyilkosság helye között az uton. A tizenkét őr nagy tűz mellett melegedik, hisz ropant hideg van, de ők se látnak semmit, pedig a tűzhöz galyat szednek az erdő szélén.

Harmadik nap, december 21-én délután a vásárhelyi hetivásárról hazafelé tart egy oszom madarasi s környékbeli ember. Megállnak a véres emlékü helyen, körülnéznek. Az egyik, Németny Péter felkiált:

— *Ni egy bárd!*

S valóban, a helytől, ahol a holttest feküdt alig 5—6 lépésnyire, ott lóg az erdő legszélén, szabadon, nyelével lefelé, *egy vékonyka, alig hüvelykujnyúl ágon* egy nehéz, mészáros bárd. Nosza, leemelik az ágról a bárdot, melynek lapja és nyele is véres s beviszik Madarasra, hol már a nyáradoszeredai járási csendőrőrmester vezeti a vizsgálatot.

A bárd megtalálása rettenetes gyanút ébreszt az őrmesterben. Mittelmann József mészárosággal is foglalkozott! Tehát *Mittelmann bárdja. Tehát része van a gyilkosságban.*

Mittelmann letartóztatják

Mittelmann, miután vagy ötvenszer hivatalosan és nem hivatalosan elmondotta a támadás történe-

tét, szerdán hazamegy Vajára. Otthon hálát ad az Istennek, hogy megszabadult a rablók kezei közül, s hozzákend munkájához, mellyel özvegy édesanyját s kilenc testvérét tartja el. Az anyja szeme könnybe borul valahányszor fia, a család fenntartójára néz. Hát hogyan: az első Hiéb-hír úgy szólott s úgy közölték vele, hogy *fia volt az, akit a rablók megölték*. Már el is felejtette, hogy csütörtökön gonosz látogatója volt, *Szalai éjjeli őr, aki besugta, hogy a vajai őrmester a József fiut fogja gyanuba a gyilkosságért, mert hát...*

Ez csütörtökön volt, akkortájt találhatták meg a Hollós-tetőn a bárdot is.

Pénteken újra beállít Szalai éjjeli őr. Hetvenéves, iszákos ember, falu rossza, tizenötévi fegyházat is ült, — persze, hogy ez való éjjeli őrnek. Az őregnek most régi Wernál-fegyver van a vállán s a régi rab büszkén jelenti ki Mittelmann előtt:

— *A törvény nevében!*

Mert hát Hajduk Áron csendőrőrmester még reggel meghagyta, hogyha netalán valami intézkedés talál jönni Mittelmann személyére nézve, — agylátszik nagyon várta, — úgy Szalai és a káplár tartóztassák le s vigyék el Madarasra.

Ez a bárd az enyém!

Szalai tehát, mit a törvény képviselője, letartóztatja Mittelmant. Kocsiba ülnek — persze a Mittelmanna s átmennek Madarasra. A nyáradoszeredai őrmester előveszi a bárdot:

— *Hogy kerül ez ide, hiszen ez az én bárdom* — hiáltja első pillantásra. Mittelmant.

Ezután a vallatás következett. A legfőbb

esendőrőrmesteri vizsgálószerk előtt most már két-
sértelen, hogy Mittelman bűnös, de mégse hiszik
el, hogy maga a gyilkos.

Meg vagyunk győződve, — írja jelentését a járás-
őrmester — hogy ha nem is elkövetője a tettnek,
de ő az „autorul moral“, — a felbujtó...

... bár nem ő a tett tényleges elkövetője...
Csak egyet nem tud megérteni a járásőrmester:
„nem volt kitéve semmiféle kínzásnak (sic!) és
mégse akarja az igazat megmondani...“
Ezekután Mittelmann most már mint „gyanu-
sitottat“ — letartóztatják és bekisérik Vásárhelyre.

Az első bizonyíték megvan és ez a bűrd.
Állítjuk és bizonyítjuk, hogy a bűrdöt a
gyilkosság után kedd vagy szerda éjjel vitték
ki a színhelyre és egy deszkán közelítették meg
a legszélső fát, melynek ágára óvatosan fel-
felakasztották. Ezt Szalai Zsigmondnak, az
éjjeli őrnök tanuk előtt tett kifejtései iga-
zolták. A tettesek célja kifejezetten Mittelman
berántása volt.

A második bizonyíték: a nyom

Most már magasabb hatóságok nyomoznak to-
vább s a tett után tizenkét nappal, december
29-én, már helyszíni szemlére kerül a sor. A
szemle jegyzőkönyve szerint Muntean vizsgálóbíró
a csendőrőrmester által megjelölt helyen nyomot
talál, — egyetlen nyomot, lehusztja Mittelman
csizmáját s az pompásan beleillik!

Megvan tehát a második bizonyíték is, annál
is inkább, mert Muntean csendőrőrmester — nem
a vizsgálóbíró — december 17-én kelt jelentésé-
ben kijelenti, hogy „cerceasnd locul, nu am putut
afla niemica semne“ — megvizsgáltam a helyet,
semmiféle jelt nem láttam!

Muntean őrmester ur a tett után azonnal nem
talál nyomot, — legalább így jelenti — Muntean
vizsgálóbíró ur viszont a tett után tizenkét nap-
pal talál. Elkészül a „Procesul verbal de oculatie“,

A harmadik bizonyíték: a pénz

Megvan tehát az eszköz, mellyel a gyilkosságot
elkövették, megvan a nyom, amelyet a tettes
hátrahagyott, még csak egy hiányzik:

hol van a pénz?

A nyáradszeredai őrmester jegyzőkönyvre veszi,
hogy átkutatatta Mittelmann, de **semmi véryomot
nem talált ruháján, kezén; zsebében pedig mind-
össze 216 lej. Átkutatatta Mittelman száját is:
ott se volt se vérnek, se pénznek semmi nyoma.**
Hova lett tehát Kohn David elrabolt pénze, az az
ötvenezer lej, melyet azon végzetes vasárnapon
egyik dícsőszentmártoni pénzintézetben vett fel,
hogy azzal leelőlegezze a Mittelmannal együtt vá-
sárolandó löheremagot. A pénz eltűnt, a pénznek
nyoma veszett. A csendőrőrmester úgy gondolta,
hogyha nincs Mittelmannál és nincs a szájában, talán
ott Vaján rejtette el. Házkutatást tart hát Mittel-
mannéknál. Még a kályhákat is átvizsgálja: sehol
semmi nyom. A házában mindössze 700 lej van.

Oltean meggazdagszik

Mittelmann Benedek nagybátyja Józsefnek.
Nem tud belenyugodni a József ügyébe. Kérde-
zősködik, kutat, keres, hátha valahol nyomra akad.
Hónapok telnek már el, amikor egy Schwarz nevű
kereskedő közli vele, hogy a Moson községben
Oltean Péter szegény zsellérember egyszeerre csak
házat vett magának. Elmegy a nyáradszeredai
esendőrőrmesteréhez s kéri: járjon utána. A nyo-
mozás megindul, Oltean Pétert vallatóra veszik.

Kérdések, melyre nehéz válaszolni

Állítjuk és tanakkal igazoljuk, hogy nem Mit-
telmann Józseffel kapcsolatosan került a pénz
az istállóba, sőt nyomot adunk arra is, az
rejtette el, aki a háznéphez tartozott s akkor
éjjel nem volt otthon, alibit igazolni pedig
nem tud. És itt egy olyan kérdést is teszünk
fel, mely a tárgyalás során egy szóval se sze-
repetelt: hova lett a többi harmincezer lej?

Természetesen e három „tárgyi megállapítás“
mellett még sok olyan kérdés merült fel, melyre
a vizsgálat s a bíróság csak logikai uton próbált
megfelelni, kiindulva e három adat valóságának
vett tényéből, s így Mittelman bűnösségéből. Így
épült fel Mittelman József köré az a fal, hogy
kilenc évig elzárja a világtól.

Az első kérdés:

Miért őt egyáltalán Mittelman. Nyomasztó
szükségből, vagy talán perverz pénzvággyból, mely
elnyom minden erkölcsi megkötést?

A második:

Kohn és Mittelman elindulnak Balvásárról
Marosvásárhelyre. Miképen lehetséges mégis, hogy
a gyilkosság az országúttól messze, a backamarasi
kis megyei dülő ut közepén, a Hollós tetőn törté-
nik? Hogy kerülhetett Mittelman és Kohn ide?

A harmadik:

Mittelmann úgy mondja el, hogy a támadás a
Hollós tetőn történt, a holttestet pedig a tetőtől
mintegy ötszáz lépésnyire, az országúton találták
meg. Hogy került a tetőtől oda. Élve, vagy halva?

mely a következőket állítja:
„in zapada 2 urme, care sunt exacte cu urnel
ce lase cismele lui Mittelman.“

(Magyarul: a hóban két nyom, amely teljesen
azonosak azokkal, amit Mittelmann csizmája hagy.)

Ez az a második bizonyíték, hivatalos meg-
állapítás, amely Mittelmann bűnösségének látszatát
igazolja.

Állítjuk s tanakkal igazoljuk, hogy a
támadás helyén az első bizottság, mely már
hétfő hajnalban kiszállt négy, szőges, patkós
bakancs lábnyomát találta meg. Állítjuk,
hogy Muntean vizsgálóbíró megállapítása bizo-
nyító erővel nem bír, még akkor sem, — fel-
tétve, de meg nem engedve — ha 12 nap után
valóban Mittelman nyomát találta volna meg.

Oltean valli: a pénzt fia adta neki, ki Koronkán
bérsgyerekek, Kis Antalék portáján. Huszezer lejt
kapott a Todor fiától, a huszezer lej közül két
ötszázás véres volt, ezt a trággyába dobta. Oda-
dobta azt a rongyot is, — az itéletben „be nem
szegett zsebkendő“, — melybe a pénz ba volt
kötve.

A Todor gyerek pénzt talál

A pénzt Oltean Todor bérsgyerekek Kis Antalék
istállójában találta meg. Ugy történt, hogy a Mit-
telmannék szánjáról a szénát behozták az istállóba
s azt az Mittelmann lova elő tették a jászolba.
Másnap Oltean, amikor az almot megforgatta, egy-
szerre csak észrevette, hogy a villájára egy rongyba
csomagolt pakocskoa atad fel. Nagy hirteleniben
megtapogatta, még is botja: hát — pénz van
benne! Abban a pillanatban lépéseket halott, erre
gyorsan eldugta a pénzt az udvaron lévő szénatar-
tób. Pár hét múlva azután epja meglátogatta és
átadta neki a pénzt. Természetesen, a dologról
senkinek sem szólt.

Oltean Péter, az apa, előbb ezer lejt, azután
tizezer lejt adott — vallomása szerint — az őr-
mesternek, hogy hallgasson. Az őrmester azonban
s tizezer lejt beszolgáltatva az ügyészségnek, mely
orgazdaság címen indított eljárást Olteanék ellen.

Ime tehát Mittelman szánjával kapcsolatosan
megkerült a harmadik bizonyíték is: a pénz.

És ezzel Mittelman József nyaka körül meg-
szorult a hurok.

A negyedik:

Három napon át legalább száz ember fordult
meg a gyilkosság helyén, köztük hatósági emberek,
vizsgálóbizottság, örök stb. Senki semmit se talált.
Negyedik nap egy vásáros az erdő szélén, a holt-
testtől pár lépésnyire, nyílt helyen meglátja a bűrdöt.
A bűrd és az ut között semmi emberi nyom!
Hajították talán? Akkor nem akadhatott volna fel
egy vékony ágon, de elmeszi, vagy eltöri s a
földre esik. Ha viszont felakasztották, s fizikailag
csak ez lehetséges, miért nincsen semmi emberi
nyom a hóban? A levegőben nem mehetek!

Ime a sok kérdés közül a legprezansabbak,
amelyekre két év után választ kell adjunk. S a
választ megadjuk. De megadjuk olyan kérdésekre
is, melyeket a bíróság elmulasztott feltenni, pedig
legalább olyan érdekesekek és titóztatósak. **Holnapi
számunkban az első három kérdésre adunk
választ.**

Ha válaszaink helyesek, akkor nincs más hátra:
Ki kell engedni a fegyházból Mittelman
Józsefet. El kell ismerni ártatlanságát!

Ujabb hitelszerzési akció Párisban

Bukarest, október 22 Oranien és Bratianu
Vintila november 15 ikén Párisba utaznak,
a „Nsamul Romanesc“ szeriat azért, hogy ott
egy nagyobb kölcsön ügyet nyálbetűssék. A
hítel ellenértéke állítólag több petróleumkon-
cesszió lesz.

Mizrachi miting Nagyváradon

Szilárd és megalapozott szervezet. A várad
konferencia visszhangja Londonban

(Oradea-Mare Nagyvárad, október 22. Az
Uj Kelet tudósítójától) A Szimchat Tóra ün-
nepet a város vallásos érzelmű zsidó-ága lelkes
mizrachi nagygyűlés keretében ünnepelte. A
délutáni órákban a Metropol nagytermében
százakra menő közönség jelenlétében nyitot-
ták meg a mitinget a Hódvava hangjai mellett.

Nussbaum Sámuel, az ortodox hitközönség
elnöke tartotta a megayitót. Az elnök mélyen-
járó beszéd keretében mutatott rá a Mizrachi
szervezet kiépítésének fontosságára. A zsidó
vallás hagyományai, tradícióinak tiszteletben-
tartása csak úgy lehetséges, ha annak külső
szervezete szilárd és megalapozott. Palesztinért
munkálkodanunk kell, mert ez a zsidóság igazi
lényege.

Kóds Zsigmond, a zsidó polgári iskola nyag-
díjazott tanára kifejté, hogy mindaz, amit a
mizrachi akar, voltaképpen a Tóra követelménye.
A szent igék konzerválódását látja a Mizrachi-
ban, amit minden jó zsidónak feltétlenül tá-
mogatnia kell. A közönség a nagytudósu ösz
férfin beszédét lelkesen megtapsolta.

Mittelmann Jakab az ifjúság feladatairól
szól és megdicséri a Ceiré Mizrachi, a Barissza
és az Aviva eredményes működését.

Dr. Kohányi Rezső a prófétták írásaiból vett
idézetekkel mutat rá, hogy a zsidóság nagy
feladatai megoldásából milyen arányban kell
kivonni részünket.

Dr. Markovits Izáor, a Keren Kajemet vá-
radi biztosa, a Nemzeti Alap fontosságára hívja
fel a hallgatóság figyelmét.

Weisz Ödön Lipót állandó derűltég közé-
pette ostorozza sok humorral a cionizmus
ellenérveit. Palesztina tapasztalatairól beszélt,
arra a következtetésre jut, hogy a főszlyt az
ifjúság megszervezésére kell helyezni, mert a
palesztinai újjáépítés munkáját ők végzik.

Altman Sámuel, a Mizrachi elnöke, az er-
délyi zsidóság munkájáról tartott hosszas elő-
adást. Vázolta a munka nehézségeit és azokat
az eredményeket, amelyeket nagy akadályok
lektüzdésével mégis sikerült elérni.

Róth Efraim, a Csire Mizrachi elnöke, elő-
adja, hogy milyen mély benyomást tett a
cionista világvezetőségénél Londonban a nagy-
váradai kongresszus állásfoglalása a vallásos
irányzat mellett.

A gyűlést Altman Sámuel zárószavai után
berekesztették. A jelenlévők ezután a márv
ima befejeztévei széjjeloszlottak. Egy körül-
belül száz főlyi Mizrachi-csoport később szát-
terítőkes banketten ünnepelte lelkes hangulat-
ban a Tóra örömnepét.

— Havannába kivándorolt zsidók Schön

Bernát árváért. A zsidó szerzet és a népi fá-
dalom szolidáris érzéseinek megható példája az a
levél, amely Havannából, vagy amint a levél kül-
döje írja, a tenzerentuli szenvedések hazájából,
érkezett az Uj Kelet szerkesztőségének, „Önök nem
is tudják talán, — írja a levél — hogy az Uj
Kelet még ide is eljut és hogy így mi pontosan
ertesülve vagyunk az otthoni eseményekről. A Ha-
vannába vándorolt összes zsidók leirhatatlan fá-
dalommal értesültek arról a borzalmas gyilkossá-
ról, amelynek áldozata néhai Schön Bernát ér-
mihályfalvai talmudista, özvegyét és hat árváját
hagya minden támasz nélkül. Mi, idevándorolt
zsidók osztozkodni kívánunk ebben a nagy gyász-
ban Erdély zsidóságával. Örömmel látjuk, hogy az
Uj Kelet indította országos gyűjtés szép ered-
ményel befejeződött. Hála érte az erdélyi zsidók
áldozatkészségének. Az itteni kereseti viszonyok
annyira rosszak, hogy első időben gondolni sem
mertem az itteni gyűjtésre. Később mégis megin-
dítottam az akciót és én — aki a helyi viszonyokat
nagyon jól ismerem — bátran állíthatom, hogy
néhány napi gyűjtésem alatt gyűjtött eredményt
értem el. Olyan zsidók, akik egyik napról a
másikra élnék és nehéz munkát végeznek, az
ebédrevalójukat adták a gyűjtésre. A munkanél-
küliek, akik igen sokan vannak, az odaheza drága
pénzen vásárolt dollárjaikból adakoztak.“ A levelet,
a zsidó szeretetnek és áldozatkészségnek ezt a
megható dokumentumát átadjuk a nyilvánosságnak,
a levélhez csatolt harmincegy dollárt és huszonöt
centet pedig rendeltetési helyére juttattuk el.

* Fordításokat és kérvényeket a hatóságokhoz
román nyelven olosón vállal Imperial-iroda, Minorita-
utca.

Rabe

Glas
Revii (N
magyar
téből k
tek köz
képesség
a lelki
szágt.

„Apám
Rózsahesz
atyja Jeh
igazságos
mód és k
Tóra és le
fistal kor
szíve pur
Tórának,
szolgájá
las (L p
jesivájára
val is hit
dálta test
dött és m
rátásgát
igazolai
rubadara
társai kö
sága utá
rabbiszéb
rátjainak
boldogul
dött, oly
telitve v
tartozott
hogy me

Egye
ram paz
koromb
sőbb Tó
nultam,
amikor
a bóche
részt ve
az ajtó
előtt ny
szülte“,
nyilván
Azonba
és hogy
meztete
lez. Ezt
rázataiv

Tiz
támakat
dusin
kozott
ponta j
a mo
kávét
e-öndjé
gondol
a tal
koztam
kal, ak
látogat
nagy g
chovert
küldöt
ellenér

Szo
talmud
ban m
kaptan
rabbí
hogy
esája
gyon
erköle
es ma
kölcsö
szavai

A
ban, e
megh
ádár
lag-bo
gos é
ezután
köség
m

Gygyvár adon
vezet. A váradi
Londonban

október 22. Az
achst Tóra ün-
i zsidó-ága lelkes
a ünnepelte. A
ol nagyteremben
lenléteben nyitot-
a hangjai mellett.

rtodox hitközség
Az elnök mélyen-
t rá a Mizrahi
ságára. A zsidó
nak tiszteletben-
na annak külső
ozott. Palesztináért
a zsidóság igazi

olgári iskola nyug-
mindaz, amit a
Tóra követelménye.
lítja a Mizrahi-
nak feltétlenül tá-
a nagy tudásu öz
apsolta.

jság feladatairól
izrahi, a Barissza
adást.
tették irásából vett
a zsidóság nagy
en arányban kell

Keren Kajemet vá-
fontosságára hívja

ó derűtlenség köz-
eral a oionizmus
talatairól beszéve,
hogy a főszólyt az
helyezni, mert a
át ók végzik.

chi elnöke, az er-
artott hosszús elő-
nézéseit és szokat
t nagy akadályok
elérni.

zrahi elnöke, elő-
benyomást tett a
pudonban a nagy-
falása a vallásos

tel zárószavai után
ezután a márv
tátek. Egy körül-
port később szá-
te lelkes hangulat

olt zsidók Schön
etet és a népi fá-
ható példája az a
amint a levél kül-
védések hazájából,
ségének. "Őnök nem
— hogy az Uj

gy mi pontosan
eményekről. A H-
ók leírhatatlan fá-
szalmas gyilkosság-
Schön Beraát ér-
vét és hat áróját

Mi, idevándorolt
ben a nagy gyász-
nel látjuk, hogy az
gyűjtés szép ered-
e az erdélyi zsidók
kereseti viszonyok
ben gondolni sem
ésőbb mégis megia-
a helyi viszonyokat
n állíthatom, hogy
gyönyörű eredményt
egyik napról a
tát végeznek, az
sre. A munkánál-
az odahaza drága
kozottak. "A levelet,
tkészségnek ezt a
a nyilvánosságnak,
dollárt és huszonöt
e juttattak el.

eket a hatóságokhoz
riat-iroda, Minorita-

Rabenu Mose önéletrajza

Glaser Mose legutolsó műveinek, a *Dor Revii* (Negyedik Nemzedék) című talmudi magyarázó munkáinak előszavában saját életéből közöl jellemző adatokat. Ezek az adatok közvetlenségük mellett írójuk megfigyelő képességét dicsérik, jószágos, meleg szívét és a lelki tisztasághoz való mély fogékonyságát.

Rabenu Mose apja

"Apám, oktatóm és mesterem — írja — Rózsahegy mellett született. Szlovák földön, atyja Jekusiel, anyja Eidl asszony, mindkettő igazságos és egyenes lelkű. Gyermekéik jó mód és köztisztelet közepette nevelkedtek, a Tóra és istenfélelem ölében. Fiuk, Abrahám már fiatal korában kitűnt lelke tisztaságával és szíve puritánsága révén. Szívvel-leléssel a Tórának, az istenfélelemnek és jószívűségnek szolgálójává szegődött és amikor reb Beer Mikolász (Leptó szentmiklósi akkori nagyru papja) jesivájára jött, e híváltsággal mellett szorgalmával is kitűnt. Környezete valóságos megcsodálta testi és lelki gondoskodását. Sokat fürdött és mindenkor szegény, inséges társai barátságát kereste. Igyekezett jószívűségét be is igazolni és a kalaptól a fehéreműg minden ruhadarabot amit fölöslegesnek vélt, szegény társai között osztotta el. Ezt a szokását házassága után is, amikor *Gyöng* hitközségének rabbiszékében ült, szeretettel gyakorolta. Barátjainak, akik kilépett az életbe, nem tudtak boldogulni, ünnepről-ünnepre ajándékot küldött, olyant, ami tulment tehetségén. Lelke telítve volt isteni alázatossággal és azok közé tartozott, akik inkább megsegényesülnek, sem hogy megsegényesítsenek.

Az egyetlen fia

Egyetlen fia voltam. Lelke minden erejét rám pazarolta. Nevelt és tanított. Négy éves koromban a betűvetés mesterségére fogott. Később Tórá, Rasit és Gemorét a chéderben tanultam, de ő állandón korrepetált velem és amikor kilenc éves lettem, már apám hallgatói, a bócherak között ültem. Ez időtől kezdve részt vettem a talmudi pilpulban. Több ízben az ajtó mögül meghallgattam, amikor anyám előtt nyilatkozott rólam. "Üdv annak, ki meg szülte", ezeket a bibliai szavakat használta, nyilván, hogy anyámnak kedvestedjen vele. Azonban szemtől szembe nagyon szigorú volt és hogy el ne bizzam magam, gyakran figyelmeztetett arra, hogy óceim birneve mire kötelez. Ezt a tudatot midrásokkal és azok magyarázataival is belém igyekezett plántálni.

Tíz éves koromban a legmélyebb talmudi témákat tanulta velem együtt: Gittin és Kedusin traktátusát. Mint egyetlen fiú iránt fokozott spai gondossággal viseltetett, mégis naponta jóval nevelte előt felkeltetett, odahozta a moródóvizet ágyamhoz és megmelegítette a kávéját számomra. Együtt leültünk és a hajnal öndődjében, tiszta gyveleivel alposan, meg gondoltan oktatott. Olyan készséget szereztem a talmudi tudásban, hogy már pilpulba bocsátkoztam szokkal a rabbiakkal és talmudtudóssokkal, akik városunkban való átutazásukkor meg látogatták apámat. Amikor *barmince* lettem, a nagy gaor, rabenu Mose *Paneth*, dési rabbi a *chovert* (megtisztelő cím nőlel ifjak számára) küldötte el nekem, megboldogult apám akarata ellenére.

Szokásom volt mindazokkal a papokkal talmudi vitába bocsátkozni, akik templonunkban mint vendégek prédikáltak. Csak egyszer kaptam erre nézve figyelmeztetést és pedig rabbi Hillel *Lichtenstein* részéről, aki arra lért, hogy vele ne vitatkozzam, mert szónoklatainak eszéja inkább a *morál*, semmint a *halacha*. Nagyon rábeszélte, hogy naponta olvassak valami erkölcsre oktató könyvet, mert nem a tanulás és magyarázás az élet gyökere, hanem az *erkölcsös cselekedet*. Szent inspirációval mondott szavai nagyon mély hatást keltettek bennem.

Házasságom

Atyám és mesterem, tizennyolc éves koromban, óceink utasításához képest kívánta, hogy megházasodjam. Én pedig 5616-ik (1850) évben édar 21. napján születtem Pozsonyban és 5634-ik boomer napján léptem baldachin alá jószágos és tisztá hitvesemmel. Három és félévvel ezután chenuka előestéjén *megváltasztam hitközségem rabbijává*, hogy tölteném be atyám em helyét, aki ez év kiszlev hó 22.

napján ötvenkét éves korában távozott az élők sorából, miután Gyöngön tizenegy évig, Kolozsvár városában pedig tizennégy évig állott a hitközség lelki ügyel élén. Lelke fonódjék az örökkön élők láncába, érdemei pedig védjenek bennünket és egész Izraelt, Amen.

Származásom

Anyai részről rabenu Mose Szófer negyedikiglen való ivadéka vagyok. Nagyanyám, Hindl asszony, békesség vele, rabenu Mose legidősebb leánya volt. Anyám Rézl asszony, béke vele, legfiatalabb gyermeke volt anyjának. Én magam a negyedik generáció legidősebb tagja vagyok. Anyám tizenkét éves volt rabenu Mose Szófer halálakor. Kedvence volt rabenu Mosének és minden péntek este a szombati dal előéklése közben megfogta kezét és fel és alá sétált vele a szobában. Okos, tanult asszony volt, tele szívjóssággal. Nagyon ügyelt rá, hogy időmet ne töltssem hiábavalóságokkal. Több ízben tett szemrehányást férjének, így szólván hozzá:

— Látom, hogy nem nagyon ügyelsz egyetlen fiadra. Tudd meg, hogy éjfel után, amikor

A dési prefektus beszéde egy zsidó népgyűlésen

Előadják a zsidóság panaszait a prefektusnak. A prefektus a sérelmek teljes orvoslását igéri

(Dés, október 22. *Az Uj Kelet tudósítójától.*)
Dés város zsidósága eddigi tradícióhoz híven méltó heretek között ünnepelte meg a "Szimchat-Tórá". Az ünnepelemek különös jelentőséget ad az, hogy azon megjelent dr. Joan Prodan vármegyei prefektus is és hosszabb nyilatkozatban foglalkozott a romániai zsidóság általános helyzetével és főleg a megyei és városi zsidóság sérelmeivel, melyeknek sürgős orvoslását kiltásba helyezte.

A gyűlést *Rosenzweig* Meir Jehuda alelnök nyitotta meg, majd dr. *Harsányi* Jenő ügyvéd méltatta a nap jelentőségét. Rámutatott arra, hogy a zsidóság egész ethikája, létalapja a Tórában gyökerezik. A Tóra szellemével bizonyítja, hogy a zsidóságot egy négy évezredes megyőződés köti a Tórahoz és éppn ez a példátlan történelmi kapcsolat, következetes kitartás bizonyítja a zsidóságban rejlő konzervatív erőt. Eután részletesen foglalkozik a zsidóságot ért sérelmekről. Előszörban a helyi állami intézeteknek ama tapintatlan eljárását szögezi le, hogy az intézetek vezetői minden jözen meg gondolás ellenére kényszeríteni akarják a zsidó ifjúságot a szombati szentség megszegésére. A tanintézetek vezetőségének eljárása annál felháborítóbb, mert év elején, mikor a beiratások folytak,

formális garanciát adtak a zsidó szülőknek arra, hogy az ifjúságot nem fogják a szombati irás kényszerhelyezete elé állítani.

Az órarendet e szempont szemellett tartásával állították össze. A zsidók csak ezen igéretük után iratták be gyermeiket és fizették be az egész évre szóló tandíjat, annak dacára, hogy a többi felekezetek a tandíjnak csak egy eszedekes részletet fizették be. Alig zult el néhány hét, az órarendet egyszerűen megváltoztatták és *tendenciózusan állították be olyan tárgyakat, melyeknél az irás kötelező*. A zsidó ifjúságnak szigorúan megparancolták, hogy vagy eleget tartsanak a parancsnak, vagy lépjenek ki az intézet kötelekéből. A zsidó szülők, amint az természetes is, inkább az utóbbi alternatívát választották és így történt, hogy

negyvenhét zsidó növendéke az állami középiskolák padjait elhagyta.

Rámutat arra a nagy veszélyre, mely az ilyen és ehhez hasonló eljárásokból a román állam presztízisére hárul, a vallás szabadság alkotmányosan beiktatott szent elvének brutális átörzésére, mely ellenkezik az emberiséggel és a kereszténységgel.

Harsányi dr. ezután a dési zsidó óvoda évek óta vajudó kérdésével foglalkozik. A zsidó óvoda első orban szociális szükségesség. A szegényebb zsidó osztály gyermekei elhagyottan, lerongyolódva, hiányosan táplálkozva csatangolnak az utcákon minden felügyelet nélkül. Ezeket a sajnálatos kihatásokat skarta megakadályozni a dési zsidóság, midőn öt évvel ezelőtt egy zsidó óvoda felállítását határozta el. Óriási áldozatok árán és fillérenként gyűjtöttük össze a szükséges összegeket, melyből erre a célra megfelelő ingatlant vásároltunk. A ható-

már lefektüdtél, fiad egyáltalán nem tanul, hanem a mellé adott bócherrel vitatkozik. Két hosszú órán át tanakodtak és nem tudták eltalálni egy nehéz talmudi hely igaz értelmét. Miért adsz melléje olyan bóchert, aki nem tudja rendszeresen elmagyarázni a dolgokat, csak időt pazarol ezzel.

Apám megnyugtatta és megmondotta neki, hogy nem kell félni a jövőért.

Apám halálakor anyám negyvenkilenc éves volt és harmincegy évig özvegy maradt. Nem akart másodsor férjhez menni, mert nem akart más köteleket, mint engemet, egyetlen fiát és nővéremet Mirjam Gittit, aki Désen lakott, ezidőszárat pedig Kolozsváron él.

Mindzekekkel leginkább azt akartam elmondani, hogy a néhány hónap kivételével, amit Pozsonyban töltöttem, nem tanultam egyetlen más pap jesivájában, csakis apámnál és azóta, hogy idejöttem, mint két éves fiú, ezt a várost és annak zsidó községét el nem hagytam. Hitközségem iránt nagy hálával vagyok eltelve. Azok iránt, akiknek élete lezárult és azok iránt is, akiknek kortársa vagyok. Isten nyujtsa meg napjaikat.

A dési prefektus beszéde egy zsidó népgyűlésen

A prefektus a sérelmek teljes orvoslását igéri

ségek helyett, hogy ezt az ideális célt felkarolták volna és annak megvalósításában bennünket támogattak volna, valóságos torlaszokat állítottak tőlünk el.

Példaképpen hivatkozik a csehszlovák kormányra, éppen egy hasonló esetből kifolyólag. Midőn Munkács város lakossága elhatározta egy héber gimnázium felállítását, az állam volt az első, mely ingyen telket, kamatmentes pénzt és a törvény szelleméből folyó mindazon támogatásokat megadta, melyek a héber gimnázium gyors felállítását lehetővé tették. Milyen kontraszt mutatkozik a két kormányzat mentalitása között. Nemcsak, hogy nem adták meg azt, ami bennünket *de jure* megillet, hanem még attól is megfosztottak, amit saját erőnkől megkapoznánk. A tanfelügyelőség az óvodaengedély ügyét mind máig nem intézte el. A lakásbiztonság pedig

az óvoda épületét minden jog ellenére elrekvirálta.

A befolyó bérek az évi adónak még egy kis hányadát sem fedezik. Az épület teljesen el van hanyagolva, fái repedeznek, napról-napra pusztul. Kéri a prefektust, hogy ezt a vérlázító jogtalanságot sürgősen orvosolja.

Az állampolgárság kérdésével foglalkozva, szóló rámutat arra, hogy annak végrehajtását a zsidóságra nézve milyen sérelmesen eszközözték a helyi hatóságok. *Az arra jogositott zsidó polgárok 70 százalékát kihagyták a listából, merő lényegtelen formalitások alapján*. Sok sérelem érte a zsidóságot az ugynevezett spekulatív törvények önkényes aplikálásával és elfogult adózási módszerekkel. Dr. Harsányi biztosítja végül a prefektust arról, hogy a zsidóság a sok keserű üdöztetés dacára tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodik a román hazához és elvárja ennek jegyében a kormányzattól az igazságos és egyenlő elbánást. Harsányi dr. nagyhatású beszéde után

dr. Prodan prefektus a következőket válaszolta:

— Öszinte fájdalommal töltönek el Harsányi doktornak szavai. De engedék meg, hogy mindenekelőtt szemrehányással illessem önöket, hogy a sérelmekről engem előbb nem informáltak. Öszintén kijelentem, ha nekem ezekről a sérelmekről előbb tudomásom lett volna, azokat még gyökerükben orvosoltam volna. Ami a zsidó tanulmányosság szombati irási kötelezettségét illeti, legelső dolgom az ügyet a zsidóság közmegelegedésére rendezni. A vallás szabadság tiszteletbentartása a román kormányknak mindenkor principiuma volt, s

ennek az elvnek, amíg helyemen leszek, érvényt fogok szerezni.

E tekintetben legyenek nyugodtak.

— Az óvoda ügyét illetőleg minden fentartás nélkül kijelentem, hogy kívánságukat jogosnak, törvényesnek találom és az teljesülni is fog. A tankerületi general-inspektor még e héten Dejen lesz és az óvoda engedélyét illetőleg ne legyenek aggályai. Az óvodahelyiség elrekvirálása nézetem

szerint is törvénytelen s legyenek nyugodtak, mindent el fogok követni, hogy az épület kulturális rendeltetésének visszaadassék. Az állampolgársági törvény végrehajtásánál és értelmezésénél tényleg történtek hibák, mely hibákat én, mint a második fórum elnöke, reparálni fogok. Ami az adózást illeti, tisztában vagyunk a kereskedőtársadalom kritikus helyzetével, hiszen a tömeges kényszeregyezségi eljárások is igazolják a szomorú állapotokat, az adminisztrátor ural egyetértően azon leszünk, hogy az adóhivatásnál jótalanságok és elfogultságok elő ne forduljanak. Magam is vallom, — miként azt Harsányi dr. megjegyezte — hogy az adó az állam iránti hűség és áldozatkészség kifejezése, s éppen ennek mély erkölcsi jellege miatt

az adózásnak abszolút egyenlőnek és igazságosnak kell lenni.

Kérem Dics város zsidóságát, hogy sérelmeit velem egy rövid memorandumban közölje, melynek megszövegezésével bízzák meg Harsányi dr.-t és amint fentebb is egyes részletezésénél magyaráztem, úgy most is a befejezésnél általánosságban

Az aradi zsidó hitközség végrehajtási pöre az állam ellen

A közegészségügyi minisztérium nem fizet házbért, a pénzügyminisztérium pedig követeli a házbéradót

(Arad, október 22. Az Uj Kelet tudósítójától.) Rendkívül érdekes pert nyert meg az aradi zsidó hitközség — az állammal szemben. A per előzményei a következők: Az impérium átvétele után az egészségügyi hatóságok szülészeti klinika és bába-képző céljaira igénybe vették az aradi Fischer Elíz által alapított árvaház épületét. Ezt a kétemeletes, hatalmas, kitűnően felszerelt épületet öt év óta használják az egészségügyi hatóságok anélkül, hogy a házbérre vonatkozólag bármilyen megegyezést is kötöttek volna a ház tulajdonosával, az aradi zsidó hitközséggel. A hitközség vezetősége most a bíróság döntésére bízta ezt a kérdést és az aradi törvényszék lakásügyi tanácsa ítéletében öt évre visszamenőleg évi 190 000 lej házbért ítélte meg az aradi zsidó hitközségnek, mint háztulajdonosnak és arra kötelezte az egészségügyi hatóságokat, hogy összesen 900 000 lej fizessenek az elmaradt házbér fejében. A hitközség nem sürgette a házbér kifizetését és csupán néhány nappal ezelőtt érvényesítette követelését, amikor az államkincstár 165 000 lej házbéradót végrehajtást vezetett a háztulajdonos hitközség ellen és ennek fejében

kijelentem, hogy minden sérelmüket orvoslandónak tartom.

A prefektus beszédét nagy tapsvihár fogadta. Az ünnepély midvégig ilyen emelkedett hangulatban folyt le. Dr. Weinberger Maró a cionizmusról tartott értékes előadást. Felszólaltak még Lévi József, Csillag Mór és Matsowszky Salamon.

A barisszianusok részéről Weisz József orosz rison a zsidó ifjúság nehéz feladatairól beszélt. Az esti órákban Milescu rendőrkapitány is megjelent az ünnepélyen, aki lelkes szavakban méltatta a regéti zsidóság hazafias hűségét és örömmel állapítja meg, mint közhivatalnok is, hogy Erdély zsidóságát hasonló hazafias szellem tölti el. Milescu rendőrkapitány szavaira dr. Roemann Bernát válaszolt.

Weintraub Mihály palesztinai ötvösműves eredeti palesztinai héber népdalokkal szórakoztatta a publikumot. Hasoulóképen a Barisszia énekkara is. Rosenzweig Meir Jehuda, a csoport alelnöke lelkes szavakban köszönti az Aradvákat és a Barisszianusokat. Az ünnepélyt Altmann Bernát tartalmass beszéde zárta le. Este a Barisszia kommerszet rendezett.

letiltotta a Fischer Elíz palota összes lakóinak a házbéradót.

A zsidó hitközség erre megkereste M. Petrescu pénzügyi adminisztrátort, akinek bemutatva bíróság magállapított követelését, amely összesen 900 000 lej tesz ki és kérte Petrescut, hogy az adót ebből a követelésből vonja le. Erről azonban a pénzügyi adminisztrátor hallani sem akart és kijelentette a hitközségnek, hogy a két ügyet nem lehet egyesíteni, mert a házbérral a közegészségügyi minisztérium tartozik a hitközségnek, viszont az adókat a pénzügyminisztérium követeli. Miután így az ügyet nem lehetett a méltányosság alapján elintézni, az aradi zsidó hitközség jogi képviselője elhatározta, hogy a 900 000 lejes követelését az államkincstárral szemben sürgősen érvényesíti. Miután a jogerős bírói ítélet a kezében van, haladéktalanul végrehajtást kér az államkincstár ellen. Lefoglaltatja az aradi állami hivatalokban található ingóságokat és az állampénztárban talált készpénzkészletet is. Ha ezután a hitközség az öt jövedelmegillető házbérhez jut, akkor kifizeti a pénzügyminisztériumnak is adótartozását.

A „pecoparti Páris“ kulturviszonyai

Budapesti könyvek meghiusult rohama Nagyváradon. A magyar színház bérlői nagy százalékban zsidók és románok. Halófélben az Ady-kultusz

(Oradea Mare Nagyvárad, október 22. Az Uj Kelet tudósítójától.) Nagyvárad, vagy ahogy a multszázad végén kulturális mozgalom zászlóvivői elnevezték: a „pecoparti Páris“ mindig híres volt kultúrkomjáról. Innen indította utnak annakidején hitvitázó iratait a magyar jezsuita világ atyja: Pázmány Péter, majd a Mátyás király uralkodása alatt Vitéz János püspök udvarában itt ütötték fel fészküket a renaissance humanistái, míg a multszázad végén Baudelaire hatása alatt megindult dekadens kultúráramlatok is itt ütötték fel magyar földön először tenyárukat. Az egykori borozó és kávéházi cimborák és a Díóssy fakeskeskedő és másoknál keretben őrizett, de soha ki nem egyenített váltók mai napig is tele torokkal hirdetik, hogy egyszer itt élt Ady Endre, Biró Lajos, Nagy Endre, Juhász Gyula és a többi holnapos, akik Magyarországon becsületet szereztek a progressziónak és legelőször merték embernek vallani magukat.

A multja megvén Nagyváradnak, de ma annál gyengébb lábon áll kebelében a kultura ügye. Itt, ahol Vulcan József „Familia“ nevű román lapjának megjelenése idején olyan béke uralkodott a különböző nemzetiségek között, hogy róla példát vehetett az egész világ, ma állandó látványosság a torzalkodás. Egyfelől a Cuza-csoport és az Actiunea Romaneasca szelleme zavarja — saba alatt — a város őszinte és gyümölcsöző lelki konzolidációját, másfelől pedig a magyarok és románok között folyó kulturális verseny állandóan megzavarja a márnár egymásratáláló lelkeket. Sajnos, így van: Nagyváradon gyengén áll a kultura ügye.

A román sajtó pillanatig sem szűnik meg

szemrehányásokkal illetni a hatóságokat azért, mert túrik a magyar és zsidó sajtó létezését. Talán egyetlen más városban sem jut kifejezésre ilyen leplezetlenül az a vélemény, hogy „az erdélyi magyar és zsidó sajtó útjában áll a román kultura fejlődésének“ és egyes részirat lelkes, másrészt tüzetli szempontokat követő románok egymás kezébe adják a vármegyei prefektura és a bucaresti minisztériumok hírléseit, állandóan ostromolva és buzdítva az illetékeseket arra, hogy új román lapokat alapítsanak és a magyar lapok szamit radikálják. Ennek az intervenciónak eredménye volt néhány hónappal ezelőtt az, hogy a vármegyei hatóságok javaslatára a helygyminiszter két hétfői magyar politikai lapot és egy hetenkint kétszer megjelenő riportlapot minden indok nélkül tiltott be.

A román laplapiások egymást követik. Tavaly december táján indította meg az Actiunea Romaneasca akkori igazgatója: Márkus István művészeti felügyelő a „Vestul Romaniei“ nevű politikai hetilapot, mely kimondottan antiszemita elvekkel indult el a város és a megye román közönségének „meghódítására“. Márkus művészeti felügyelő akciója azonban rövidesen esőddé mondott és maga a lap megalapítója is kénytelen volt politikájának kudarcát bevallani és az antiszemita csoportot odahagyni.

A művészeti felügyelő kísérletének bukása után Negulescu vezérkari ezredes, Belényes országgyűlési képviselője és az itteni városi villamosművek igazgatója újabb lapot indított, melynek neve: „Sentinela dela Vest“. Negulescu ezredes lapja a béke hívének vallja magát és

ameddig a lap tulajdonosának keze élér, az igyekszik is ennek a felfogásnak érvényt szerezni és felvenni a kapcsolatot a város magyar és zsidó gazdasági érdekeltségekkel is.

Az öregek szelleme leölmossa a magyar kultura szárnyát

A magyar kultura Nagyváradon a Szigligeti-társaság képviseli. Ez az irodalmi társaság, mely annakidején ténylegesen a biharmegyei magyar kultura fejlesztésére alakult, ma meglehetősen lemaradt a fejlődés útján. A Szigligeti-társaság szelleme ma már megdöbbenően maradi és a tagek, valamint a matinéin szereplő írók és művészek, írói és művészalkotások összeválogatásában igen sokszor szük szempontokat tart szem előtt. Magyar-sága tiszteletreméltó, de vezetésében — sajnos — ez a szellem érvényesül, melyet a budapesti akadémia vidéken élő magasos tagjai hoztak erősen ellorztva magukkal az erdélyi magyarság kulturális vezetésébe. Ennek köszönhető, hogy munkája nem bír olyan mély nyomonok szántani a város közönségének lelkében, mint pl. az Arany János-társaság Tamesvárou, a Kölcsey-egyesület Aradon és a Kemény Zsigmond-társaság Marosvásárhelyen.

Nagyváradon általános felfogás, hogy a Szigligeti társaság a konzervatív magyar világnézet menedékhelye. A magyar konzervativizmus épp ezért bizik benne, a progresszív magyarok pedig idegenkednek tőle. A Szigligeti-társaságról haldó körökben fenmaradt, hogy Ady Endre és Biró Lajos annak idején tüntetve vonult ki tagjai sorából, mert „retrográd“nak tartották és ennek a gesztusnak — mely minden jel szerint Ady ötleme volt — különös érdekességet az ad, hogy akkor a pártütők között volt az is, aki ma az egyesület elnök székében ül.

A magyar kultura másik letéteményese a színház, noha az új direktor, Gróf László isyekszik mindentűt a lelkes lokálpátrita érzelmeire építeni, nehezen tudja a városban a kultúr-szeretetet meghonosítani. A mult héten közölte a színház bérlőinek névsorát és abból kitűnt, hogy a magyar színészet pártolónak sorában aránylag sokkal több román és zsidó van, mint magyar.

Két Ady-kollekciót adtak el egy év alatt Nagyváradon

A fentiek szomorúbb az a kép, melyet a lelkes kutatója ksp. mikor a könyvek keletkezéséről érdeklődik Nagyváradon, ahol a Riegler cég egyik osztálya (a budapesti Athenium romániai könyvkereskedése) majdnem hetekenként hozza fel Bukarestbe a helygyminisztériumhoz cenzurázás végett a budapesti könyveket, valószínűs könyvesével árasztja el a várost. Az ember végigézi a könyvesboltokat és azt látja, hogy hónapokon keresztül alig akad egy egy vevőjük, aki több könyvet vásároljon egyszerre. Hónapokkal ezelőtt, mikor dr. Wohl Márkusnak, a budapesti Athenium itteni lelkes képviselőjének fáradozásai után sikerült kivinni azt, hogy a bucaresti kormány — magfélelő ellenőrzés mellett — beengedje a pesti könyveket, mindenki örömmel sáhajtott fel, hogy „most jön a kultura ujjászületésének korzaka Nagyváradon“. Annál megdöbbenőbb a könyvesboltok mai állapota és vallomása.

Wohl dr. mondotta, hogy Ady Endre műveiből (melyet Pesten tavaly újra kiadott az Athenaeum) egy év alatt alig bírtak eladni Nagyváradon két kollektiót. Ha szem előtt tartjuk azt, hogy Ady Endrének ma még személyes ismerősei élnek a Körösparton, akik ma „lebandizták“ és nagyra vannak azzal, hogy ismerték a magyar modern költészet e nagyságát, ez a példa nagyon elszomorító. Ilyen kulturigényekkel rendelkező emberek között szinte természetes a faji türelmetlenség.

Végül is világosan állanak a kutató előtt az okok, melyek lehetővé teszik, hogy az egyik román újságíró nemrégiben „imparitans“-nek nevezte kollégáját azért, mert az azt visatta, hogy a városi könyvtárban jogosan vannak magyar könyvek. Ha pedig ezetehoz a körülményekhez hozzávesszük, hogy a könyvesboltok komolyan kénytelenek a megszűnésre gondolni, míg közülük az egyik átalakult kölcsön-könyvtárrá, — igazán kétségbeesik az ember az Erdély kulturájának sorsa felett, mert hiszen Nagyvárad azoknak az erdélyi városoknak sorába tartozott, melyeknek kulturázása a legfejlettebb volt.

Keresztury Sándor

Az Uj Kelet... Szerkesztés... Az Uj Kelet... Előfizetés... Jogok... Jogok... tüntető... Bukare... hiány... hogy... dacára... közössé... telnek... szabad... mények... dacára... fog gab... termelő... márd ez... lesz. B... hogy k... hadügy... rescu é... vételvé... ben töb... a hads... fegyver... külföldi... mikor s... Ezért a... koncent... lesz. A... nok vez... Vasina... Negusto... lásra ke... tésen hi... ismertet... bérét sz... jelenteni... amelyek... felszabad... bérbérvet... vissza a... mének a... hiány e... után me... kikalkden... — T... idegen... hivatala... a külföld... mellett... be kell j... ban. Az... megérkez... ugyancsa... a rendőr... — K... ügy főt... panama... folytatód... elsőnek... hallgattál... manipulá... dotta, ho... tését nag... havi hárd... nem fizst... jákat vet... és a fizst... elmondás... tanulója... maradtak... a nyerve... Mihály v... megerősít... tárgyalás... polta el... tanni fogj... reggel ve... dr. Urech... elméleti... bizva, köz...

HIREK

Az Új Kelet az egyetemes erdélyi és bánági közélet napilapja

Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Új Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lej, negyedévre 240 lej, félévre 480 lej, egész évre 850 lej.

— Rojalisták tüntettek a párisi Emberi Jogok Ligája előtt. Párisból jelentik: Az Emberi Jogok Ligájának értelete előtt összegyűlt rojalista tüntetőket a rendőrség szétszórta.

— Nem engedik a kenyérrák fölemelését. Bukarestből jelentik: A fővárost fenyegető kenyérhány ügyében Constantinescu miniszter kijelentette, hogy az áraknak a külföldi nyíró felé törekvése dacára nem engedheti meg a spekulánsoknak a közönség bizalmasnyúlását. Amit a malomok követelnek, az nem más, mint zsarolás, amelynek nem szabad sikerülnie. A méltok ma kedvező körülmények között várolhatnak gabonát és ha ennek dacára ragaszkodnak feltételükhez, úgy az állam fog gabonát vásárolni számukra, ha pedig gabona-termékek csinálásnak nehézségeket, akkor majd lesz mód ezeknek a kiküszöbölésére is.

— Erdély az ország katonai centruma lesz. Bukarestből jelentik: A „Gazeta Noua” írja, hogy katonai ügyekben tegnap értekezlet volt a hadügyminisztériumban Bratianu Vintila, Mardarescu és Tancred Constantinescu miniszterek részvételével. A miniszterek elhatározták, hogy Erdélyben több katonai anyaggyárat létesítenek, amelyek a hadsereget ellátják repülőgépekkel, ágyúval, fegyverekkel és municióval és fölsőlegessé teszik a külföldi behozatalt. A cél az, hogy Románia bármikor saját erejéből fegyverezhesse fel magát. Ezért az összes gyárat Erdély platóján fogják koncentrálni, amely így Románia katonai centruma lesz. A tanácskozásokba bevonták Lupescu tábornok vezérkari főnököt is.

— A kolozsvári Sfatul vasárnapi gyűlése. Vasárnap délelőtt tíz órakor a kolozsvári Sfatul Negustoresc gyűlést tart. A gyűlésen megtárgyalásra kerül az országos Sfatul kongresszus előkészítésén kívül a Vadul Comercial ügy. A vezetőség ismertetni fogja azt az akciót, amely az üzletléte szabad egyezkedése ellen irányul és be fogja jelenteni, hogy olyan adatok birtokába jutott, amelyek kétségtelenné teszik azt, hogy az üzletlétek felszabadítása esetén a háztulajdonosok fentézetikus közhatalossággal állanak elő és nem riadának vissza attól sem, hogy a kereskedők évi jövedelmének a felét követeljék lakkor címén. A pénzügyi enyhítést célzó javaslatok megtárgyalása után meg fogják választani a bukaresti kongresszusra kiküldendő bizottságot.

— Tizenkét óra alatt be kell jelenteni az idegen állampolgárokat. A rendőrség bejelentőhivatala felhívja az összes kolozsvári lakosokat, hogy a külföldről érkezett vendégeket, büntetés terhe mellett, legkésőbb tizenkét óra elteltével okvetlenül be kell jelenteni a rendőrség bejelentőhivatalában. Az újonnan érkezett idegen állampolgárok megérkezésétől számított huszonegy óraán belül ugyancsak büntetés terhe mellett a sziguranca és a rendőrségben jelentkezni tartoznak.

— Kedd reggelre halasztották a Condescu ügy főtárgyalásának a folytatását. A Condescu panama ügyében a kolozsvári törvényszék előtt folytatódott a tanúhíhallgatások. A mai napon először Vas Mihály nagyváradi mozdonyvezetőt hallgatták ki, aki vallomásaiban Condescu manipulációját terhelően nyilatkozott. Vas elmondta, hogy amikor a tanfolyamon részt vett, a fizetését nagyon rendszerint kapta és a fizetésen felül havi háromszáz lej pótlékot Condescu egyáltalán nem fizette ki. Condescu állandóan kiküldetési díjakat vett fel a tanfolyamon résztvevők nevében és a fizetési listákra azok neveit hamisította. Vas elmondása szerint a tanfolyamnak negyvennyolc tanulója volt, de az első napokban tizenegyen hiúsztak. Condescu az egész tanfolyam tartamára a negyvennyolc hallgató fizetését vette fel. Vas Mihály vallomása a többi kihallgatott tanuk is megerősítették. Délelőtt tíz órakor Sutoz elnök a tárgyalás folytatását kedd reggel nyolc órára nyújtotta el, amikor a vidéki tanúk kihallgatását folytatni fogja. A helybeli tanúk kihallgatása szardán reggel veszi kezdetét. Ugyancsak szardán fogja dr. Urecha egyetemi professzor, aki Condescu elmebeli állapotának megvizsgálásával lett megbízva, közölni megfigyelésének eredményét.

Szabad-e egy politikusnak tanulmányozni a külföld viszonyait?

Lupu súlyos vádjai a beszarábiai rendszer ellen. Bukarestben tartották meg a parasztpárt évi kongresszusát

(Bucuresil-Bukarest, október 22 Az Új Kelet tudósítójától.) Tegnap zajlott le Bukarestben a parasztpárt rendez évi kongresszusa. A kongresszus legfőbb szónoka a jugoszláviai utjáról nemrégiben hazatért Lupu dr. volt, aki hosszú beszédben vázolta a jelenlegi kormány kül- és belső politikájának teljes esdjét. Különösen az agrárreform visszavételéről emlékezett meg hosszabban, amely egyrészt öriai elkeseredést szült a parasztpárt körében, másrészt pedig demoralizálta és korrumpálta a tisztviselői kart. Különösen érdekes volt Lupu beszédének az a része, amelyben a beszarábiai helyzetet ecetelte.

A beszarábiai rendszer

— Beszarábiában — mondotta — szarancsítlen és fejvesztett állapotok uralkodnak. Bolsevik támadás történt, amelyről a kormány egy külföldi miniszter után már jóval a támadás előtt értesült, de amely ellen semmiféle óvintézkedés sem történt. Ma Beszarábiában ugyanaz a rendszer van érvényben, amelyet Bratianu hozott meg 1907-ben a régi királyságban.

— Kiválogatják a legutódatosabb polgárokat, akiket a csendőrök bírói ítélet nélkül az országutakon kivégeznek, mindig azon stupid ürügy alatt, hogy menekülni akarnak gyveres öreik elől, holott mindannyiszor kezük is, lábuk is össze van kötözve.

Lupu dr. ezután szokál a szjtótámadásokkal foglalkozott, amelyek liberális és féliliberális részről őt, valamint a pártját érik. Leszó-

— Ügyészi intézkedés a kényszerregezési visszavetések ellen. A hitelezői védegyület intervenciója következtében a főügyesség rendeltileg utasította az összes ügyészségeket, hogy a jövőben kényszerregezési kérdés esetén, tekintet nélkül arra, hogy a törvényszék megapította-e a csődöt vagy nem, indítsanak bünyádi eljárást a kényszerregezési kéreő cég ellen, ha fenforognak a hamis és vétkes bukás előfeltételei, illetve gyanu merül fel azért, hogy a kényszerregezési kéreő cég hamis követeléseket számít be, vagy nem vezet könyveket és vagyont bármilyen ürügy alatt igyekszik eltitkolni.

— A római mozik sztrájkja lépnek. Rómából jelentik: A római mozgóképszínházak elhatározták, hogy a színházadók eltörlése érdekében sztrájkba fognak lépni.

— Kellemetlen éjszakai kaland. Kellemetlen kalandban volt része az elmúlt éjzaka Léway Aron vasuti főraktárnoknak. Léway a strada Closoan lévő Kiss-féle vendéglőből akart hazatérni, amikor egy négytagú társaság a sötét utcában megtámadta és pénzt követelt tőle. Léway, aki ismer ember, nem ijedt meg a négytagú társaságtól, hanem dulakodni kezdett velük és hármat már haroképtelenné is tett, amikor a negyedik tag, aki katonaruhában volt, bajonettjével a raktárnokot hábaszurta. Léway segélykiáltására a támadók elmenekültek, de az egyik 83. ezredbeli katonát, aki Léwayt megsebesítette, sikerült elfogni. Az elfogott katonát Katona Józsefnek hívják. Léway Aron sérülését a mentők kötötték be.

— A hatóságok Frohreich megőrüléséről tartanak. Budapestről jelentik: Frohreich Ernő előtt ma hirdette ki a vizsgálóbíró a végleges letartóztatási végzést. A csornai gyilkosság ügyében a családtagok szerepe teljesen tisztázódott. A vizsgálat megállapította, hogy a családtagok semmit sem tudhattak Frohreich szándékáról. A hatóságok attól tartanak, hogy Frohreich megőrül.

— November elsején életbe lép az új vasuti menetrend. A személyszállító vonatok téli menetrendjét november elsején fogják életbeléptetni. Az új menetrend csak nagyon kevés, lényegtelen változtatásokat tartalmaz. A régi és az új menetrend között lényegesebb változás csak annyiban történt, hogy a nyári menetrendben életbeléptetett fűrdővonatok november elsejétől kezdve meg lesznek szüntetve.

— Az egységesítés ünnepe Bukovinában. Bukarestből jelentik: Csernovitzban november 11-én, Bukovina csatlakozásának hat éves évfordulója alkalmából nagy ünnepségek lesznek, amelyeken a

gezte, hogy ő magát sokkal jobb romának és sokkal őszintébb hazafinak tudja, mint azokat a bizonyos nemzeti lapokat, amelyek állandóan koholt rágalomokkal illetik a személyét.

Ami szabad a liberálisoknak és nem szabad Lupunak

— Azzal vádolnak engem, — mondotta — hogy internacionális és románellenes politikát folytatok. Zigrábi látogatásomat és R. d. cosal a horvát parasztpárt nagy harcával való tanácskozásomat pedig odamagyarázzák, hogy összeköttetést kerestem Moszkvával. Ezzel szemben Bratianu és Duca direkt kontaktust teremtettek Bécsben Csicserinél és Rakovszkyval. Duca Párisban Herriot-val került összeköttetésbe, aki egy évvel ezelőtt három hónapot töltött Moszkvában. De Bratianu Vintila nem végez internacionalista politikát akkor, ha Londonba azért megy, hogy egyetértésbe jusson Basile Zaharoffal, a nemzetközi kapitalista banda főnökeve?

— A liberálisok ostobasága és rosszindulata minden határt felülmúl. Vajon szabad-e elzárkózniuk egy külföldi állam helyzetének megismerésétől, különösen ha az állam szomszéd? Nyáron, ha nem leszek kormányon, az a tervem, hogy több barátommal együtt Moszkvába látogassak el.

Lupu frenetikus hatású beszéde után felhívta a párt tagjait, hogy igyekezzenek minden belső egyetlenséget kiküszöbölni és az összes erők egyesítésével készüljenek fel a küszöbön lévő nagy ellenzéki harcra.

király is részvesz Bratianu Jonel miniszterelnök, Anghelescu, Mardarescu és Marzescu miniszterek kíséretében.

* Dr. Radnay és Fényes Janka tánciskolája a Pátia (volt Park) kávéház emeleti termében október 25-én nyílik meg. Elkésztes jelentkezés lakásukon, Tordai ut 27. sz. F. h. 26-án és minden vasárnap d. u. 4—8 ig koszoru a Redut nagyteremben.

Nagy

harisnyavásár

melyen leszállított árakkal.

Kötött harisnya minden színben	lei	25
Flohr-harisnya minden színben	lei	53
Muszlin harisnya divat színben	lei	69
Cérna-muszlin minden színben	lei	98
Selyemfátyol harisnyák minden színben	lei	125

BLATT

FŐTÉR IS

Divatkorlaykban és kűtűttárakban óriási választék!
A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók!

Iskolák figyelmébe!

Hazivan

héber abc

az UJ KELET könyvosztályánál ismét kapható. Iskoláknak, könyvkereskedéseknek magas engedmény. **Ára 40 lej és portó.**

KÖZGAZDASÁG

Az erdélyi iparvállalatok teljes erejükkel vesznek részt a Creditul Industrial új részvénykibocsátási akciójában

A kolozsvári nagyiparosok szövetségének ülése. Az Ugir útján folyik tovább az akció az exporttarifa eltörléséért

(Cluj-Kolozsvár, október 22. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári Munkaadók és Nagyiparosok Szövetsége kedd délután tartotta meg rendes havi választmányi gyűlését, melyen dr. Farkas Mózes elnökölt. Az ülés tárgysorozatán két igen fontos programpontra szorított. A program első pontjaként az UGIR október 28-án Bukarestben megtartandó közgyűlésének előkészítését tárgyalták. Ezzel kapcsolatban behatóan vitatták meg azon a körön az intézkedéseket, melyeket a pénzügyi enyhítés érdekében a nagy iparosok kolozsvári szövetsége már előzőleg megindított.

Küönösen a Creditul Industrial által újonnan kibocsátandó kötvények elhelyezésének kérdése képezte beható vita tárgyát. Megállapítást nyert az, hogy az újonnan kibocsátandó kötvények értéke körülbelül egymilliárd lejre fog rugni, amely összegnek csak egy részét fogják közpénztárnál elhelyezni. A másik rész nyilvános jegyzésre bocsátják, miáltal a privát tőkének is lehetősége nyílik arra, hogy ezen kötvényekből bizonyos kvantumot lejegyezzen. A Nagyiparosok Szövetségének ülésén résztvevő vállalatok képviselői megállapították, hogy a Creditul Industrial eddigi működése ki elégtőnek mondható mert a Creditul Industrial a vállalatok bonitásának arányában — természetesen szem előtt tartva a nemzeti ipar szempontjait, — respektálta a vállalatok igényeit. Eppen ezért a kolozsvári Nagyiparosok Szövetsége tegnap ülésén egyhangúlag elhatározta, hogy a Creditul Industrial által kibocsátott kötvények elhelyezésében az eddiginél sokkal nagyobb mértékben fognak a vállalatok résztvenni. Egyben kiemelte a szövetség vezetősége, hogy minden igyekezetével oda fog hatni, hogy a kibocsátandó kötvényeknek a privát tőke részéről való esetleges spekulatív összevásárlását megakadályozza s ügyelni fog arra is, hogy a közintézeteti pénztárak után elsősorban a vállalatok elégtessék ki igényeiket.

Ezen részvényjegyzési akcióban való részvétellel kapcsolatban a Nagyiparosok Szövetsége ismételtén leszögezte azon óhaját, hogy a Creditul Industrial részvénykibocsátási akciójában való nagyobb mérvű részvétele esetén a Creditul Industrial vezetősége váltsa be azt az ígéretét, hogy a Creditul Industrial vezetésében lényeges befolyást fog biztosítani az erdélyi ipar képviselőinek.

A tárgysorozat második pontján az UGIR legutóbbi ülésével kapcsolatos a kiviteli lehetőségek további kiépítésére irányuló akció megtárgyalása szerepelt. Megállapítást nyert az ülésen, hogy az elmúlt felvétel folyamán leszállított exportvámtelek további leszállítása vált szükségessé, mert a lej omelkedése és a külföldi konkurrencia következtében a belföldön maradt s itt elhelyezésre nem talált árú a mostani vámtelek mellett nem versenyképesek. Elhatározta a szövetség, hogy az ötven százalékos exporttarifa eltörlésére megindított akciót energikusan tovább folytatja. Ezen akció erélyes továbbvitelére táviratilag kérte fel az UGIR bukaresti központját. Közölte továbbá a szövetség a bukaresti központtal, hogy bár a Legfelsőbb Gazdasági Tanács egyelőre csupán a faipar kérelmét utasította el kategorikusan, mégis ebben az elutasító határozatban az összes exportra termelő cégek sérelmét látja, annál is inkább, mert a Gazdasági Tanácsnak azon álláspontja, hogy a faexport következtében Romániát erdeinek kipusztulása fenyegeti, éles ellentétben áll Tancred Constantinescu iparügyi miniszternek az UGIR deputációja előtt a tavasz folyamán tett azon kijelentésével, hogy millió és millió hektárnyi kivégásra érett erdő pusztul el a tokeeros vállalkozás hiányában. Ezután a Nagyiparosok Szövetségének ülésén részleteiben is foglalkozott az UGIR október 28-án Bukarestben megtartandó közgyűlésének előkészítésével. Az ülésen résztvevők azt a megállapítást tették, hogy bár a raktáron lévő

árúknak belföldön és a keleti piacokon való elhelyezésére a nagyipar minden lehetőséget megtesz, mégis a kisenvi mintavasárral kapcsolatban felvetődött program végrehajtását a súlyos pénzügyi miatt nem tartja célszerűnek. A választmány a Torórországgal való kereskedelmi érintkezés felvételének lehetőségével kapcsolatban egy szűkebb szakbizottság kiállítását javasolja s csak ezen bizottság jelentése után tartja célszerűnek, hogy az érintkezés felvételére a további lépéseket megtegyék. Erre annál is inkább szükség van, mert megbízható jelentések szerint Torórországra szintén nagy a pénzügyi, sőt természetszerűleg megtehető óvatosságra kényszerít. A szervezet további kiépítésének kérdésével kapcsolatban a választmány azt a határozatot hozta, hogy a külön érdeképviseletek keretében működő szakbizottságokat, mint a faközvetek, az erdélyi és bánáti bányaegetések, további prop gaudával és munkával igyekeznek az UGIR érdekközösségébe bevonni.

Tavaszra magas gabonárakat jósolnak.
 Az Uj Kelet munkatársa érdeklődött az illetékes szakkörönél a romániai gabonapiac kihatásai iránt, melynek során azt a felvilágosítást kapta, hogy az összes európai gabonatermelés nagy arányban csökkenhet, ami természetesen a román gabonapiacra is érezteti hatását. Az utóbbi hónapokban az európai gabonapiacok irányzata teljesen az amerikai jegyzésekhez alkalmazkodott és minden jel arra vall, hogy Oroszország gabonexport lehetőségének megszűnése óta az európai gabonapiacnak nincs komoly részük a világgiazi árak kialakulásánál. Különben is az ideai gyenge termés az összes európai agrárállományban csak igen kis arányban exportot tesz lehetővé. Lengyelországban és Jugoszláviában ma már az a helyzet, hogy mindkét állam tavasz felé külföldi gabonavásárlásra lesz rántva s így a tél vége felé a közép- európai piacokon mindenütt verseny nélkül fog megjelenni az amerikai buza. Ez végeredményben nem lenne nagy szerencsétlenség, ha nem kellene attól tartani, hogy az amerikai buza igen drága lesz. Az amerikai buzahez tehát nem egyéb, mint igen okosan kitervelt és elszánt erővel véghezvitt gazdasági hadjárat Európa ellen. Mindebből pedig az következik, hogy tavasz felé a buzaárak az összes európai piacokon emelkedni fognak.

A jugoszláv kereskedelmi kamarák a Szimplon expresszért. Tudvalevő, hogy a Szimplon-expressz vasúttársaság és a román állam megbízottai között tárgyalások folytak abban az irányban, hogy a vállalat vonatai a jövőben ne az SHS területén, hanem Budapest és Aradon keresztül tegyék meg Bukarestig az utat. Ezt azzal az érveléssel kérték a romániai megbízottak, hogy a Szimplon-expressznek Jugoszlávián át megtett útja óriási késésekkel jár, amit az utasok állandóan nagy elégedetlenséggel tapasztaltak. A jugoszláv kereskedelmi és iparkamarák a tárgyalásokról való értesülésük után elhatározták, hogy ebben az ügyben beadványt nyújtsanak a belgrádi közlekedési minisztériumhoz, kérve a belgrádi kormányt annak kieszközölésére, hogy a Szimplon-expressz vonatai a jövőben is az SHS területén menjenek Romániára.

Ötödére szállítják le az eszesradó-hitelek kulcsát. Bukarestből jelentik: A pénzügyminisztérium, tekintettel az utóbbi hetekben a szesziparban beállott fizetésképtelenségekre, elhatározta, hogy november elejétől kezdve redukálni fogja a szeszradó-hitelek és valószínűleg a termelés egyötödére szállítják le a hitelezési kulcsot. Ezzel az intézkedéssel a pénzügyminisztérium az állam érdekeinek fokozott biztosítását akarja elérni.

A magyarországi kötvények beváltása. Az aradi pénzügyigazgatóság a szeptember hó végéig beszedett, jelenleg Magyarországon lévő pénzügyintézetek által kibocsátott külföldi kötvényeket és takarékbetétkönyveket a napokban terjesztette fel a pénzügyminisztériumhoz. A kimutatás adatai

szerint 72-en adták be a kirtokukban lévő okmányokat és ezek közül egyik román pénzügyintézet szerepel a legjelentősebb tétellel, közel kétmillió korona értékben. A kimutatás végösszege szerint hatmillió korona értékű okmányokat vitt át a pénzügyigazgatóság és az ezekre szoruló összeget 1:2 arányban folyósítja a tulajdonosoknak.

Világparitás emelik az arany árat?
 Az arany árnak megállapítására kiküldött bizottság legutóbb tartott ülésén elhatározta, hogy az arany eladási ára a belföldi forgalomban feleljen meg a világparitásnak, ha sztrarynnyitveszes, vagy ékeszerésnek adják el, ha pedig direkt az államnak, úgy 10 százalékos árelőny engedhető meg. Elhatározták azt is, hogy a nagybányai termelői hivatalon kívül felállítsanak Bukarestben is egy nominatív üzem és aranyjelző hivatalt. Ezzel az intézkedéssel az erdélyi aranybányászoknak egy régóta égető kérdése kerül közebb a megoldáshoz. Eddig ugyanis a bányák üzemét megbénította az, hogy a kincstár a világgiazi paritáson mossa el a maradék, önkényes áron vette át a kitermelt aranyat.

A mai valutapiac

A mai napon lanyha tendencia dacára felélénkült a forgalom. A következő árfolyamokon történtek kötések: Osztrák korona 400-405, magyar korona 420-425, cseh korona 515-525, francia frank 930-940, svájci frank 3380-3400, angol font 790-795, dollár 173-175, olasz lira 780-786.

Valutapiac október 22-én:

Bukarest. Devizák: Páris 925, Berlin —, London 790, Newyork 176.—, Róma 776, Zürich 33-90, Bécs 520, Prága 25 00, Budapest —.
Bukarest. Valuták: Napoleon 680.—, márka 43-00, leva 125, török lira 95, font sterling 780, francia frank 930, svájci frank 34-00, olasz lira 750, drachma 345, dinár 250 —, dollár 170 00, lengyel marka 33 00, osztrák korona 25-00, magyar korona 28, cseh korona 510.

Zürich. Nyitás—Zárás: Berlin 124 12—123 75, Amsterdam 205 15—205 00, Newyork 520 37—520 00, London 2340 75—2341 50, Páris 2720 —2715, Milano 2263 75—2258 00, Prága 1552 50—1547 50, Budapest 68 —68 00, Belgrád 753 00—755, Bukarest 297 50—295 00, Varsó 100—100 00, Bécs 73 50—73 30.

Zsák-Ponyva

Vétel! Eladás
 Kőcsabánizsét, jarkóműhely
Albala Izsó Timişoara
 Il. Piata Traian 2. sz. Szűgyönycim: Albala Timişoara-Fabrica
 Interurban telefon 60

HASZNALJON
 CSAK
DURA
 ELEMEKET!

Valamit sugok magának:
 Farmodont a legjobb
 a fogának.

SUCHARD

KAKAO
 FELÜLMULHATATLAN

Legolcsóbb nőikabát beszerzési forrás az Uránia divatház

Cluj, Cal. Reg. Ferdinand 34.
 Uránia-mozival szemben. Sirocco 166

SZINHÁZ - MŰVÉSZET

Színházi iroda közleménye

Három grácia. A mult évi színházi újdonságok között, melyek Európa minden színpadát bejárták, kétségtelenül a legnagyobb publikumukért a Három grácia aratta. Lombardo és Wilner szövegírók kiaknálták az összes operetttrükköket, hogy színpadi meséjüket fűszerezzék mindazzal, ami ötlet és külső hatás az operettben. Pazar tájak és romantikus véletlenek okoznak meglepetést a közönségnek, szinte perceről-percre és humor tölti be az egész darabot, úgy hogy percekig nem fogy ki a néző a kacagástól. Ehez a derűs táncos operettéhez Lehár Ferenc irt musikát, akinek minden egyes zeneszáma az operettzene testeje. Talán még egy operettnek sem volt olyan sikere, melyet kizárólag a táncok tettek világhíressé. Az egyes táncszámok már közismeretek itt Kolozsvárt is, de most válnak majd népszerűvé, amikor operette keretében táncokkal és szöveggel az operette-együttes legkiválóbbjai fogják még közelebb hozni a közönséghez. A kiállítás és felvonulások lesznek még meglepetés a közönség számára, mert a színház díszleteket és kosztümöket csináltatott a darabhoz, hogy teljes pompával állítsa ki az idej kolozsvári színházszínpad első nagysikerű táncos-operettjét. Már javában folynak a próbák az Izsó Miklós vezetésével, aki annyi ötlettel és meglepetéssel szolgál a Három gráciához, hogy a kolozsvári premiere vetekedni fog bármely világváros bemutatójával.

Király Ernő vendégszínháza iránt fokozódik az érdeklődés, mert a nappali pénztárt a közönség szinte ostrom alatt tartja. A Vig özevgy Diadalmasszony és Csárdáskirálynő vezetőszerepeit játssza Király Ernő, aki még mindig nagy népszerűségnek örvend a kolozsvári közönség körében. Király Ernő ezekkel a szerepekkel lett világhírű és az, hogy sikerült a híváló bonvivant megnyerni a vendég-állásokra, kizárólag a kolozsvári publikumhoz való ragaszkodásnak tulajdonítható, melynek kedvence volt Király Ernő, mikor elindult szép ivelésű pályájára.

Szent Péter esernyője és Bajadér — délután. Szombat délután Mikszáth bíbájós regényének színpadra átdolgozott játékát adta a színház ugyanabban a szereposztásban, mint az esti előadásokon, melyeket szinte végigtapstolt és mulattott a közönség. Vasárnap délután a népszerű exotikus operette a Bajadér kerül színre. Mindkét délutáni előadást mérsékelt helyárakkal tartják meg.

A MAGYAR SZINHÁZ NEVEI MŰSORA

Csütörtök: Diadalmasszony (Király Ernő vendégszínházaival. Új szereposztással. Mérsékelt emelt helyárakkal. Premiére bérlet 11 szám, sorozat 95)
 Péntek: Csárdáskirálynő (Király Ernő vendégszínházaival. Mérsékelt emelt helyárakkal, napi bérlet 24 szám B, sorozat 96)
 Szombat d. u.: Szent Péter esernyője. (Újdonság, 8-adszor. Mérsékelt helyárakkal, sorozat 97)
 Szombat este: Vig özevgy (Király Ernő bucsufőlépése, mérsékelt emelt helyárak, bérletiszámet, sorozat 98)
 Vasárnap d. u. A bajadér (Operette 43-adszor, mérsékelt helyárakkal, sorozat 99)
 Vasárnap este 8-kor: Autónia [18-adszor, napi bérlet 25 szám A, sorozat 100]
 Hétfő: Vörös malom (14-adszor. Rendes helyárakkal. Bérletiszámet, sorozat 101)

MOZGÓK MŰSORA

Selekt-Mozgó. Csütörtök, október 23. Premier. *Tűzek.* Szentimentális dráma, két leány életéből, Haus Müller regénye után. Főszerepben az ismert művésznő Pola Negri.

Uránia-Mozgó. Csütörtök, október 23. Premier. *Asszony e vagy lány?* Szenzációs szerelmi dráma, 7 felvonásban, Ceccher regénye után. Főszerepben az ismert amerikai mozicsillag Ica Lenkeffy.

Apollo-Mozgó. Csütörtök, okt. 23. *A nagy ismeretlen.* Szenzációs amerikai kalanddráma 5 felvonásban. Főszerepben a híres Harry Piel.

PARLOW kisasszony, a világhírű canadai hegedűművésznő október 23-án tartja egyetlen hangversenyét a Prefectura dísztermében. Gazdag műsorán Fieux-teme D-moll hangversenyén kívül Vítali, Rimsky-Korsakov, Tartini, Goldmark, Brahms, Chopin, Kreisler és Bazzini szerepelnek. Jegyek a „Lira“-nál Piata Unirii No 22., az udvarban. 8014

Határszéli városban

egy nagy vevőkörrel rendelkező, 15 év óta fennálló rövid, szövött és galanteri áru

Angro üzlet eladó

berendezéssel, más vállalkozás miatt — Cím a kiadóhivatalban.

SPORT

Mi lesz vasárnap. A szövetségi nap még egy héttel eltolódik. A kolozsvári szövetség mindent elkövet, hogy erre a napra szenzációs programot állítson össze, de eddig még nem vezettek eredményre a tárgyalások és így kénytelenek voltak a szövetségi napot ismét eltolni és a bajnoki mérkőzéseket előrehozni. Így vasárnap a november 2-re kísorsolt mérkőzések, vagyis az Univeritatatea—Haggibbor, CFR—Victoria, KKASE—Academia és a KMTE—KAC kerülnek lejátszásra. E mérkőzések közül az Univeritatatea—Haggibbor és a CFR—Victoria a városi sporttelepen, a többi pedig a CFR pályán kerül lejátszásra. A városi sporttelep mérkőzéseinek az ad különös érdekességet, hogy a CFR-nek ez lesz az első meccse a sétatéri pályán.

Brassóban ma játszó az őszi szezon utolsó mérkőzését. Brassóban ma játszó a utolsó bajnoki mérkőzést, amely a Brasovia és a CFR csapatai között fog lefolyni. A mérkőzés az őszi forduló vezető állását fogja eldönteni. Ugyanis a Hargita mostanáig három győzelemmel és egy eldöntetlen mérkőzéssel a tabella élén halad, míg a Brasovia két győzelem és egy eldöntetlen mérkőzéssel a második. Ha a Brasoviának sikerül a CFR felett győzelmet aratni, a gólarány dönti el a két csapat között az őszi forduló vezető állását, mivel ebben az esetben a pontszáma mindkettőnek egyenlő lesz.

Kályhásokat

terrakottakályhák felszereléséhez azonnali belépésre

keres

Kályhagyárosok és Raktárok Szövetsége.

Évi lehetséges kereset 80—120.000 lej. Azonnali ajánlatok: ROBERT MOSER, Fabrica de sebe, Aloea Tonolla, No 15. prin Sos. Stefan Cel Mare

BUGURESTI

Hölgyeim

uszi és téli kabátokban legújabb modelleim megérkeztek. Costumok, ruhák készítése és alakítását teljes felelősség mellett vállaljuk

„Salon Pompadour“

Stotter Aladárné
Cluj, str. Memorandului (Unió-u.) 12.

Legjobb férfiszövetek

Schwarz Jenő utódánál
Cluj, Strada Regina Maria No 14.

Gépszij!

Különböző bel- és külföldi talp és finomáru, esztergált anyagok, valamint gépszij prima külföldi versenyképes árban kapható

Sámson Manó

bőrületeben, Cluj, Piata Mihai Viteazul (volt Széchenyi-tér 36), Str. Regina Maria 12. (volt Deák Ferenc-u. 12.) Telefon 889. Fűzet és iroda Széchenyi-tér 36. Irodafelefon 387. R. Mosse 4002

S. Eisenstädter

szücs és szőrmeárúház

Mode de Paris

Telefon-CLUJ Táviratcím: szám: 768. MODEPELZ.

PIAȚA UNIRII No. 12.

Angro osztály:

Calea Victoriei 2. Telef. 724.

Fiók:

Timisoara, Szentgyörgy-tér 1. szám
Telefon: 23-01.

Alba-Iulia, Calea Regele Ferdinand 4.

„Rador“ No 1329

RÓTH cipősz

CLUJ,
Str. St. O. Iosii

volt Széputó

Izrael & Co.

szücs és szőrmedivatárúháza Cluj, Calea Victoriei No 2.

Tekintse meg szőrmedivat újdonságainkat!

Bundák, boák, nappa bőrkabátok és gyermekbundákból nagy választék.

APRÓHIRDETÉSEK

Magyar nyelvű egy kötetű, vastag betűvel k. - lejt. Lap-
számú apróhirdetési lap, ártólterületük 1000-ig terjed.

Több évi irodai gyakorlatl, német nyelv-
tudással, segédkönyvelői
állást keresek. Ajánlato-
kat „Könyvelő” jellegre
a kiadóba kérek.

Négy gimnáziumot vég-
zett urileány, ki már hosz-
szabb ideig volt pénztár-
nál alkalmazva, állást ke-
res. Megkereséseket „Pon-
tos” jellegre a kiadóba.

Urilányokat férfi és női
fehérnemű szabására, var-
rására négy hónap alatt
teljesen megtanítok. Ber-
kovits Miklósné, Str. Tu-
dor Vladimirescu (Mikes
K.-u.) 17.

Pérez nélkül férjhez
megy, a női kabátját
az „URANIA” ruházban
vásárolja, Calea Regele
Ferdinand 84. (Uránia-
mozgóval szemben). Izlé-
sesen, szívesen, elegán-
san és olcsón öltözködhe-
tik. Sirocco 166

HUNWALD

Új, Str. Vlahuta (volt
Bolyai-u.) 3. Telefon 147.

Üvegesiszolda és tükör-
gyár. Táblatüveg raktár
és üvegezési vállalat.
Hibás tükörök újrafon-
osorozása 1700

Két fiatalember, vagy
felsőbb oszt. diák kosztot,
lakást kaphat Egyetem-u.
5., ajtó 3.

Zsák

Zsinor

MAVAS DEZŐ
TIMISOARA

Kötél

Férfikalapokat

fest,
tisztít,
formál
és vasal

Fehér István kalaposmester,

Új, Unió-utca 21. Redout.

Postai megrendelések is eszközöltnak!

Orth. כשר

Orth. כשר

Figyelem!

Megnyílt Bucurestben a város legforgalmasabb helyén egy
szigoruan orth. כשר étterem, három elsőrangú, legmodernebben
berendezett terem áll a tisztelt közönség rendelkezésére.

Kérjük a tisztelt vendégeket, hogy győződjenek meg kitűnő
konyhánkról, tiszta és gyors kiszolgálásról.

Az étteremben מנין

Restaurant orth. כשר Princiar
igazgatósága (Hotel Princiar)
Bulevard Elisabeta No 17.

Ha Bukarestbe jön,
látogassa meg a

**SELECT S.A.
R.**

Calea Victoriei No 48.

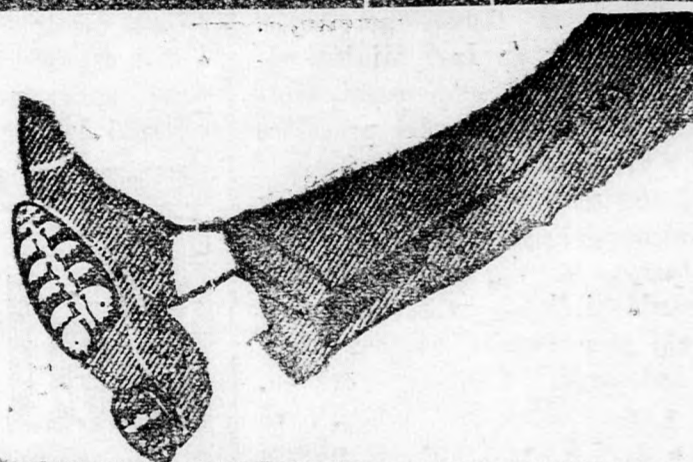
cukrászda és falatozó

fényes helyiségeit.

Elegáns szalonok a fel-
emelten. Állandó kiszol-
gálás reggel 7 órától éjjel
1 óráig. Tea, tejeskávé
stb. mindig kapható.

Külön engros-osztály!

Esküvőkre, eljegyzésekre
s ünnepekre megren-
delések elvállaltatnak. Ga-
rantált csomagküldemé-
nyek Nagyrománia bár-
mely részébe.

PALMA

kaucsuksarok és talp

ruganyossá és
zajtalaná teszi
járását, kiméli
lábát és cipőjét.
Tartósabb
a bőrnél!!

Cukorka, csokoládé, gyümölcs, hal és bus-
konzervek csak a Str. Jorga (v. Jókai-utca)
No 28. szám alatt

október hó 15-én megnyíló

BOKOR & COMP.

cukorka és csemege áruraktárnál

szerkezhetők be. Eladás nagyban és kicsiny-
ben a legszolidabb árak mellett. Sirocco 286

Betonkeverőgépek

valamint az összes cementipari gépek,
u. m. cementtörcserepek, betonéglák,
üreges betonblokkok, cementterazzo, gra-
nitoid, járdalapok gyártására kézi és erő-
hajtásra berendezve, formák, betoncsövek,
kutyűrűk, lépcső és egyéb építési anya-
gok gyártására. Teljes asbestcementpala-
gyári berendezések, I-a cementfestékek
stb. stb. raktárról azonnal szállíthatók.

MODERNA

Építőipari Gépek és Radiátor Rt.
Brasov, Kis ucca 12.

Árlapok és költségvetések díjmentesen!
Mielőtt cementiparigépeket vásárol, kér-
jük raktárunk megtekintését

ZONGORA OCASSIÓ

Telefon 13-45 sz.

Kitűnő hangú rövid, keresztűres
zongorák, pianinók már 25.000
leltől kaphatók. Alkalmi vétel.

STERNBERG

Oradea-Mare
Piata Unirei
2.